(کۆڕەو) دروستە یان “کۆچڕەو”؟.. د.هیوا عەساف

زۆر جار لە ئاخاوتنی ڕۆژانە بەهۆی نزیکیی فۆرمیانەوە، جیاوازی لە نێوان دوو زاراوەیدا ناکرێت، یان لەبری یەکتر بەکاردێن، وەك (پارێزگا و پارێزگار)، (پلان و پیلان)، هەندێك جاریش لە بنەڕەتدا فۆرمی زاراوەکان هەمان شتن، بەڵام واتای جیاوازیان وەرگرتووە، وەك (سەخت و خەست)، (وتار و گوتار). هەندێك بەکارهێنانی نادروستیش دەچێتە خانەی (هەڵەی بیستن)ەوە، وەك (فیت پەمپ) لەبری (فویل پەمپ)، (ڕۆت ساید) لەبری (ڕۆنگ ساید). ئەمانە لە ئاخاوتنی ڕۆژانەدا ئاساییین، بەڵام دیاردەکە لە نوسین و لە زمانی فەرمیدا ڕێپێدراونییە! هاوشێوەی ئەم زاراوانە زۆرجار هەردوو دەربڕینی (کۆڕەو، کۆچڕەو) بە واتای (کۆچی بەکۆمەڵ) لە خەڵکی جیاوازەوە دەبیستین، ئاخۆ کامیان دروستە؟

(کۆڕەو) زاراوەیەکی سازکراوی تاڕادەیەك نوێیە، لە بەرامبەر (الهجرة الجماعية)ی زمانی عەرەبی بەکاردێت و واتای (ڕەو/ڕۆیشتنی بە کۆمەڵ) دەدات. زاراوەکە لە (کۆ+ڕەو) دروستبووە. (کۆ) واتای (بەکۆمەڵ) دەدات. هەرچی (ڕەو)ە واتای (ڕۆیشتن، کۆچ) دەگەیەنێت. (ڕەو) لە بنەڕەتدا ڕەگی (ڕۆیشتن، ڕەوتن)ە. ئەم فۆرمە لە پێکهاتەی وشەی وەك (زیادڕەو، زیادەڕەوی، توندڕەو، ڕاستڕەو، میانڕەو، ڕەوت…)دا هەیە و هەمان واتا دەدات.

لە زمانی کوردیدا وشەی (ڕەو، ڕەوکردن) بۆ ئەو باڵندانەش بەکاردێت، کە لە وەرزە جیاوازەکان بۆ ناوچەیەکی جوگرافیی گونجاوتر کۆچدەکەن. (ڕەوگە)ش شوێنی کۆبوونەوەی کۆچکەران یان ئاوارەکانە.

بەم پێیە و لەسەر بنەمای پەیوەندییە واتاییەکانی وشە(ئاسۆیی)، وشەی (ڕەو) ڕێ بە وشەیەکی وەك (کۆچ) نادات لە پاڵیدا دەربکەوێت، چونکە هەمان واتا دەدەن، بەمەش پێکەوەهاتنیان دەبێتە لادان لە (کۆتی هەڵبژاردن) و (هەڵئاوسانی واتایی) دروستدەکات. بۆیە دەربڕینی “کۆچڕەو” هەمان واتای مەبەست نادات، جگە لەوە لەسەر بنەمای لادانی زمانی سازکراوە. لە بنەڕەتیشدا هەر وشەی (کۆڕەو)ە و بە هۆی (هەڵەی بیستن)ەوە وا دەردەبڕدرێت، بۆیە پێویستە لە باری فەرمی و دەسگا فەرمییەکان خۆیان لە بەکارهێنانی ببوارن.